

Dataetisk parathedstest

Spørgeramme
DataEthics.eu 2021

DATAETHICS

Denne spørgeramme er udviklet af den uafhængige tænke-handle-tank DataEthics.eu.

Den bygger på DataEthics' dataetiske principper og en FAQ, som er tilgængelig på <https://dataethics.eu/da/dataetiske-principper>

Der er indføjet supplerende spørgsmål om bæredygtighed baseret på EU HLEG AI Ethics Guidelines for Trustworthy AI.

<https://ec.europa.eu/futurium/en/ai-alliance-consultation/guidelines#Top>

Formålet med spørgerammen

Formålet med DataEthics' spørgeramme for udførelse af en dataetisk parathedstest er at gøre din organisation parat til at integrere dataetiske overvejelser i udviklings- og driftsprocesser, der påvirker mennesker og samfund.

Spørgerammen er relevant, når din organisation:

- Indsamler og sammenstiller store mængder af data med henblik på at analysere dem
- Anvender persondata til segmentering, profilering og forudsigelse
- Deler og sælger persondata
- Benytter sociale medier
- Anvender kunstig intelligens til at understøtte beslutninger eller automatisere dem
- Indkøber nye IT-systemer og løsninger
- Vælger nye leverandører til at behandle data på jeres vegne.

Hvordan anvender man spørgerammen?

Spørgerammen består af 6 kategorier og indeholder ialt 56 spørgsmål:

- Mennesket i centrum (4)
- Individuel datakontrol (4)
- Gennemskelighed (13)
- Ansvarlighed (19)
- Ligeværdighed (9)
- Bæredygtighed (7)

Når I besvarer spørgsmålene, anbefaler vi, at I:

- Forklarer et JA ved at beskrive begrundelsen og tankerne bag jeres valg
- Forklarer et NEJ ved at beskrive jeres brug af data og begrunde hvorfor, I har udeladt dataetiske overvejelser.

DATAETHICS' DATAETISKE PRINCIPPER

MENNESKET I CENTRUM

Menneskets interesser har altid forrang for institutionelle og kommercielle interesser. Mennesket er ikke en dataproces eller et stykke software, men unikt med menneskelig empati, vilje, uforudsigelighed, intuition og kreativitet, og mennesket har en højere status end maskinen. Personen er i centrum og har den primære gavn af databehandlingen.

INDIVIDUEL DATAKONTROL

Mennesket har individuel datakontrol og handlekraft. Personens selvbestemmelse prioriteres i alle dataprocesser og personen tager aktiv part i de data, der registreres om dem. Det er det enkelte menneske, der har den primære kontrol over, hvad deres data bruges til og i hvilke sammenhænge, samt over hvordan deres data aktiveres.

GENNEMSKUELIGHED

Databehandling og automatiserede beslutninger skal give mening for det enkelte menneske. De skal være transparente og skal kunne forklares. Formål med og interesser i databehandlingen skal være gennemskelige for mennesket i forhold til at forstå risici, samt sociale, etiske og samfundsmæssige konsekvenser.

ANSVARLIGHED

Ansvarlighed er en organisations bevidste, saglige og systematiske brug og beskyttelse af persondata. Ansvar og medansvar er med i alle led i en databehandling, og der gøres en aktiv indsats for at mindske risici for individet samt at inddæmme sociale og etiske konsekvenser. Bæredygtig persondatabehandling er indlejret i hele organisationen og sikrer etisk ansvarlighed på både kort, mellem og lang sigt. En organisations ansvarlighed bør også gælde for underleverandører og samarbejdspartnere.

LIGEVÆRDIGHED

Demokratisk databehandling tager udgangspunkt i, at datasystemer er med til at bevare, reproducere og skabe magtfordelingen i samfundet. I en databehandling skal der tages særlige hensyn til sårbare mennesker, som eksempelvis på grund af deres økonomiske, sociale og sundhedsmæssige forhold er særligt udsatte for profilering, der kan have negativ effekt på deres selvbestemmelse og kontrol, eller udsætte dem for diskrimination eller stigmatisering. Hensyn til sårbare mennesker er også at arbejde aktivt med at mindske bias i udviklingen af selvlærende algoritmer.

BÆREDYGTIGHED

Forebyggelse af skade og sikkerhed for retfærdighed udgør kernen i bæredygtige aktiviteter, der omfatter behandling af persondata. Bæredygtighed omfatter både overvejelser om miljømæssige og sociale konsekvenser af brugen af data og har som formål at finde frem til løsninger, der gavner alle mennesker og også fremtidige generationer. For at opnå dette mål skal de to aspekter ses som sammenhængende. At medvirke til at løse en social udfordring gennem brug af data på en miljøvenlig måde, opnås således en proces og et resultat, der er bæredygtigt.

1. Mennesket i centrum

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Menneskets forrang			
1.1. Er jeres databehandling tilrettelagt med udgangspunkt i, at I låner data af brugerne?			
1.2. Sikrer I, at brugerens rettigheder bliver prioriteret frem for kommercielle eller institutionelle interesser?			
1.3. Sikrer I, at det først og fremmest er brugerne, der får værdi ud af deres egne data - ikke kun organisationen?			
Privacy-by-design			
1.4. Benytter I privacy by design principper, og kan I beskrive dem klart og gennemsigtigt?			

2. Individual data control

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
On device processing			
2.1. Sikrer I, at brugernes data så vidt muligt behandles direkte på brugernes egne devices?			
2.2. Når der er behov for behandling af data på andet end brugernes egne devices, eksempelvis egen server eller cloud-løsning, indsamles data, så de ikke kan knyttes til en identificerbar person?			
Profiling			
2.3. Bruger I profilering? Hvis I gør, giver I så brugeren mulighed for at influere og bestemme de værdier, regler og input, der ligger til grund for profileringen?			
Forudsigelser			
2.4. Bruger I data til at forudsige adfærd på individniveau eller kun til mønstre?			

3. Gennemskuelighed I

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Datalagring			
3.1. I hvilket land opbevares data?			
3.2. Har udbyderen af opbevaringsløsninger hovedsæde i EU/EEA?			
3.3. Går transmissionen af data gennem lande uden for EU/EEA?			
Kunstig intelligens			
3.4. Bruger I machine learning/kunstig intelligens? Hvis ja, kan I forklare jeres algoritme - kriterierne og parametrene?			
3.5. Oplyser I om, at brugeren kommunikerer med en robot?			
Open Source			
3.6. Opererer I med åbne økosystemer (open-source software), så andre kan bruge det og evt. arbejde videre med det?			

3. Gennemskuelighed II

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Adfærdsdesign			
3.7. Bruger I personlig data til at påvirke adfærd?			
3.8. Sikrer I, at det er gennemskueligt for brugerne, at deres adfærd bliver påvirket?			
3.9. Sikrer I, at designet ikke skaber afhængighed og dermed fjerner personens selvbestemmelse og handlekraft?			
Ingen utilsigtet overvågning			
3.10. Kan teknologien anvendes til at overvåge et menneske gennem hele dets livscyklus?			
3.11. Anvendes data udelukkende til samfundsmæssige eller forskningsmæssige formål?			
3.12. Påvirker databehandlingen den enkeltes ry, rygte og omdømme?			
3.13. Bruges data til bevidst at påvirke på den enkeltes fremtidsmuligheder?			

4. Ansvarlighed I

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Anonymitet			
4.1. Anonymiserer I persondata?			
4.2. Anvender I end-to-end-kryptering af data?			
4.3. Minimerer I brugen af metadata, og forklarer I hvordan?			
Zero-knowledge			
4.4. Anvender I zero-knowledge som design- og behandlingsprincip?			
Salg af data			
4.5. Sælger I data til tredjepart?			
4.6. Sælger I data som personhenførbare data?			
4.7. Sælger I data som mønstre i aggregeret form?			
4.8. Hvis I sælger data, sikrer I så, at data er fuldt anonymiserede og kun beskriver mønstre, ikke individer?			

4. Ansvarlighed II

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Datadeling			
4.9. Bruger I tredjepart cookies?			
4.10. Omfatter disse SoMe (social media)-cookies og SoMe logon?			
4.11. Benytter I Google Analytics eller lignende tracking redskaber?			
4.12. Er jeres brugere fuldt ud bevidste om, at jeres cookie-brug betyder, at I deler data om dem med tredjepart, og indforstået med det?			
Databerigelse			
4.13. Beriger I data med eksterne data, fx fra sociale medier eller web-scraping?			
4.14. Sker denne berigelse på foranledning af eller i samarbejde med jeres brugere?			

4. Ansvarlighed III

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Organisatorisk forankring			
4.15. Har I en person eller enhed, der er ansvarlig for etisk håndtering af data?			
4.16. Er arbejdet med dataetik organisatorisk forankret?			
4.17. Sikrer I, at jeres dataetiske retningslinjer overholdes?			
Ekstern kontrol			
4.18. Kan databehandlingen blive auditeret af uafhængig tredjepart?			
4.19. Stiller I krav til og kontrollerer I jeres underleverandører og samarbejdspartners dataetik?			

5. Ligeværdighed I

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Offentlige platforme			
5.1. Har I dialog med jeres brugere på en offentlig platform?			
5.2. Har I retningslinjer for brugen af platformen?			
5.3. Modererer I platformen med henblik på at fjerne følsomme persondata?			
5.4. Hvis I udbyder tjenester til børn, sikrer I så forældresamtykke?			
Genbrug af data			
5.5. Bruges data til at udvikle eller træne en algoritme?			
5.6. Sikrer I, at brugen af data ikke fører til diskrimination?			
5.7. Sikrer I, at brugen af data ikke fører til udstilling af sårbarheder hos individer?			

5. Ligeværdighed II

<i>Spørgsmål</i>	<i>Ja</i>	<i>Nej</i>	<i>Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor</i>
Kunstig intelligens			
5.8. Sikrer I, at brugen af kunstig intelligens/ machine learning er til gavn for individet?			
5.9. Og ikke medfører fysisk, psykisk, social eller økonomisk skade for individet?			

6. Bæredygtighed I

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Samfund og demokrati 6.1. Har I vurderet den bredere samfundsmæssige indvirkning af AI-systemets anvendelse ud over på den enkelte (slut-)bruger, f.eks. de potentielt indirekte berørte interessenter eller demokratiske processer?			
Bæredygtig og miljøvenlig AI 6.2. Har I indført mekanismer til at måle miljøpåvirkningen af AI-systemets udvikling, udbredelse og anvendelse (f.eks. datacentres energiforbrug, energitype, der anvendes af datacentre osv.)? 6.3. Har I etableret foranstaltninger til at nedbringe miljøvirkningen af AI-systemets livscyklus?			

6. Bæredygtighed II

Spørgsmål	Ja	Nej	Hvis ja, forklar hvordan - hvis nej, forklar hvorfor
Social indvirkning			
6.4. Hvis AI-systemet interagerer direkte med mennesker: Har I vurderet, om AI-systemet tilskynder mennesker til at udvikle tilknytning til og empati over for systemet?			
6.5. Har I sikret, at AI-systemet klart signalerer, at dets sociale interaktion er simuleret, og at det ikke har kapacitet til at "forstå" og "føle"?			
6.6. Har I sikret, at de sociale indvirkninger af AI-systemet opfattes klart?			
6.7. Har I vurderet, om der er risiko for tab af arbejdspladser eller nedkvalificering af arbejdsstyrken? I så fald: Hvilke skridt er der taget for at modvirke sådanne risici?			

DataEthics er en politisk uafhængig tænke-handle-tank baseret i Danmark med et europæisk og globalt udsyn.

Kontakt os på:

info@dataethics.eu

Læs mere om vores arbejde på:

<https://dataethics.eu/da>